

Staršiski list

2009/8

wudaće: lěćo 2009 (8)
wudawaćel: Serbske šulske towarstwo z.t.

Póstowe naměsto 2

02625 Budyšin

tel.: (03591) 550216

faks: (03591) 550220

info@sorbscher-schulverein.de

www.sorbscher-schulverein.de

zamohwitej redaktorce: Marja Jaworkowa/Monika Süßowa

tel.: (03591) 550215

titulny wobraz: Johannes Röhr a Tom Haase

w Malešanskej Witaj - pěstowarni

fota: SŠT

© 2008 Serbske šulske towarstwo z.t./Sorbscher Schulverein e.V.

Lubi starši,

za wuviće socialnych kompetencow kóždeho džesća je wažne, zo nawuknje wonie tak zahe kaž móžno z druhami džěćimi abo dorosćenymi wobchadžeć. Přiwzamy kóžde tak kaž wonie je a pomhamy jemu, zo by so pola nas w žlobiku, pěstowarni abo w horće derje čuło. W tutym procesu hrajeće Wy, lubi starši, wažnu rólu. Waš příklad wotbłyšće so w zadžerženju Wašeho džesća. Dalše wažne kontaktne wosoby su naše kublarki.

W zašlym času su so Waše džěći z wulkim zajimom z lutkami zaběrali. Na podobne wašnje chcemy jim dalše postawy serbskich bajow zbližić.

Dalejima so naš statny minister za kultus prof. Roland Wöller слова.

Wjele wjesela při čitanju tutoho staršiskeho lista.

Přeju Wam rjane wočerstwjace prózdniny z Wašimi džěćimi.

Waša

Ludmila Budarjowa
předsydká Serbskeho šulskeho towarzstwa z.t.

Wobsah:

Modelowy projekt Witaj – nazhonjenja a měnjenja	1
Socialne kubljanje – wuknyć we wšědnej zhromadnosći	4
„Milenka“ w Rownom swjeći	5
Serbske bajowe postawy w našich kublanišćach	6

Modelowy projekt Witaj – nazhonjenja a měnjenja

Lubi starši,

„To najbóle čłowjeske, štož mamy, je tola rěč, a mamy ju, zo bychmy rěčeli.“, praji Theodor Fontane.

Tuta sada přitrjechi za modelowy projekt Witaj hnydom w dwójnym – takrjec w dwurěčnym - zmysle. Dźěći móža we Witaj-pěstowarni sej hrajkajo nimo němčiny serbščinu nauknyć. Tuta wěda zdžerži so jim cyłe žiwjenje. Wjacerěčnosć pola dźěći powjetši jich rěčnu kompetencu, skrući jich sebjewědomje a wobohaći wuwiće wosobiny. Posrědkowanje serbskeje rěče spěchuje pak tež zhromadnosć w towaršnosći. Rěč je ważny móst mjez němskej a serbskej kulturu. Rěč je klučowy element za zrozumjenje, wotewrjenosć a mjezsobny respekt. Z jejé nauknenjom njesu dźěći tež tradicije a identitu serbskeho ludu do přichodneje generacije dale. Tuta naležnosć je Swobodnemu statej Sakska tak ważna, zo podpěramy modelowy projekt Witaj wobsahowje a finacielnje. Tak je zastaranje dźěći we Witaj-skupinje bjez přidatnych kóštow za starši móžne.

Pozitiwne nazhonjenja, kotrež su z nauknenjom rěče zwiazane, pohnuja přeco wjac staršich k tomu, swoje dźěći we Witaj-kublanišcach abo Witaj-skupinach přizjewić. Za tutón wuspěch mamy so džakować engagementej a zahoritosći wjèle podpěraćelow. K tomu słušeja starši, kublarki a sobustawojo kaž tež čestnohamtske předsydstwo Serbskeho šulskeho towarstwa, kotrež su tutón projekt koncipowali a wjac hač džesać lět jón zwoprawdžuju. Džakuju so Wam za Waše džělo a chcu Was pohonjeć, nakročeny puć dale hić.

Witaj rěka němsce „Willkommen“. Přeju sej a projektej, zo móžemy hišće wjèle dźěći w jednej Witaj-pěstowarni k nauknenju serbskeje rěče witać. K tomu chcu Was pozbudžić – zo bychu hišće wjace dźěći nic jenož jednu, ale znajmjeńša dwě rěči nauknyli a rěčeć móhli.

Prof. Dr. Roland Wöller
Saski statny minister za kultus

Wuknyć z němskej a serbskej fiblu

Přisłowo praji: „Kóžda rěč je kaž wočinjene wokno, kotrež zmóžni nowy wuhlad na swět a wid na žiwjenje rozšeri!“

Tuta mysl wolóži nam rozsud, našu džowku Paulinu po přenich narodninach do serbskeje pěstowarnje w Němcach přizjewić.

W tutej krasnych 5 lětach nawukny Paulina serbščinu kaž připódla a dožiwi tradicionelne nałožki a swjedženje serbskeje a ródneje kultury.

Tutón dwurěčny poskitk chcyhmy w šulskim času dale wjesć a přizjewichmy Pauline w lěču do zakladneje šule Handrij-Zejler we Wojerecach.

W zašlych měsacach smy pytnyli, zo je dwurěčne wuknjenje wužadanje za našu džowku a žana čeža.

Wuwučuja so matematika a rěče w tutymaj rěcomaj.

Z wjeselom čita Pauline w němskej a jeje serbskej fibli.

Popołdnju so w džělarničce serbske tradicionelne reje a spěwy wuknu a při šulskich swjedženjach pokazaja.

Při pisanju, čitanju a ličenju w šuli začujemy jako starši lubosćiwy wobchad ze serbskej rěču.

Katja Pötsch z Paulinu (6 lět)

zhromadnje z knjeni Njekelinu předstaja džéci z Němčanskeje pěstowarnje hosćom hordže swoju narodnu drastu

Socialne kublanje – wuknyć we wšednej zhromadnosći

Kak wuknu tři- do džesačlětni pomocliwośc a lubosć k blišemu, sprawnosć, tolerancu, česćownosć před žiwjenjom, zamołwitosć za swójske jednanje kaž tež druhim ludžom naprečo, zamołwitosć za přirodu a wobswět, demokratiju, wobhladniwośc a respekt? Pozdžišo w dželowych wopisanjach nama-kaja so tute charakterne kajkosće w klučowych kwalifikacijach zaso a liča k zakladnym žadanjam w dželowym swěče.

Socialne kompetency nawuknu so w přenim rjedze we wšednym mjezsobnym wobchadženju. Džěci su žive we wšelakorych počahach. Cyle na spočatku su to kontakty k starsim, bratram a sotram, wowkam a džědam a druhim wosobam, ke kotrymž tež pěstowarka liči. Na zakladže spušćomneho počaha mjez nanom a maćerju a džescōm móža so tež pozitivne počahi k dorosćenym a druhim džecōm natwarić. We wokolinje, hdjež so džěci derje čuja,

wjesola zabawa w Němčanskej pěstowarni

wuwija dowěru do swójskich zamóžnosćow kaž tež dobre sebjewědomje. W džěćacych skupinkach maya składnosć, so přirunować, mocy měrić a so z runolětnymi wuměnjeć. Wobchadženje ze swójskimi zaćućemi a potřebnosćemi a z tymi druhich hraje centralnu rólu we

wuwiću zamóžnosće k nawjazanju počahow džescā. K tomu słuša tež kedžbnosć naprečo swójskej strowoće a cělnej integrice druhich.

zaběra w Chróscicach

Džěći derje zapřimnu, zo stajne wótre rjejenje druhich při hrajkanju myli. W hrě samej so kontakty wutworja, róle wuspytaja a socialne prawidła wujednaja.

W běhu dnja w pěstowarni su wšitcy zapřijate do zhromadneho wuhowanja a džěći dožiwja a nawuknu, so na so spušćeć a so mjezsobu podpěrać. Najpozdžišo, hdyž móže džěćo seklu same wjazać, pytnje, kak móže druhim džěćom a kublarce k pomocy być. Džěći přewzaja tak zamołwitosć w zhromadnosći a wuknu a rostu z jich nadawkami. Jim so dokladnje připosucha a jich měnjenja a nahlady so chutne bjeru. Přez starobje wotpowědne wobdželenje na rozsudach móže tak demokratija we wšědnym dnju živa być. Ma so džěćo jako samostatna wosobina zańč, wuknje wonie tež druhe respektować. Kóždy čłowjek zasluži česćownosć, wšojedne kajki a štó wón je. Špatnje wo druhich rěčeć, ma tabu być. Džěći widža a dožiwja rozdžéle mjez holcami a hólcami, mjez młodymi a staršimi čłowjekami. Wotpowědne poskitki a projekty wjedu džěći k česćownemu wobchadej mjez splahami a generacijemi. Rozdžělnosć a wšelakorosć dožiwja džěći tež, hdyž zetkaja čělnje abo dušinje zbrašene džěćo. Zo by so zhromadne žiwjenje zmóžniło, su

mjezsobne připóznaće a česćenje runjewon wuměnjenje.
Tam, hdžež serbske a němske džéći zhromadnje wotrostu, spěchuje so wuznamnje toleranca a wotewrjenosć za nowe a njeznate. Džéći

we Wotrowje swjeća swj. Mikławša (nalěwo) a losuja, štó smě so kotru narodnu drastu woblec (srjedža a napravo)

zetkaja so bjez předsudkow a dožiwa runohódnosć wobeju ludow porno sebi. Tak wuwije so zahe respekt před druhami kulturami.

Křesćanske kubłanje, wosebje pozitiwne příklady Swjatych, přinošuјa k měrliwej a přečelniejszej zhromadnosć džéci. Rituale a swjedženje

spěchuje runje tak socialnu zhromadnosć. Tohodla je wužiwanje wšelakorych móžnosćow k zhromadnemu dželu z wosadu, hudźbnej šulu, starownju, wohnjowej woboru a druhami towarzstwami w bliżej wokolinje wažne. Zhromadne zaběry a dožiwenja spožca

emocionalne nazhonjenja. Tak móža so wšelake žiwjenske wobswěty džéci a jich swójbow lěpje mjezsobu zwjazać.

Socialne wuknjenje jako zakladne nastajenje je proces přez cyłe žiwjenje, kotryž ma so po móžnosći zahe spěchować.

žórło: Sakski zdžélowanski plan, Sakske statne ministerstwo za socialne

Tři generacie pod jednej třechu

My bydlímy tři generacie pod jednej třechu - to je přeco žiwjenje w domje. Ja sebi tutón zhromadnosć jara wažu. Nadawki wšedného dnja so hodža rozdželić, do čežkeho džéla pomocna ruka zapřimnyć, a při wažnych rozsudach je rada třečeho přeco witana.

To wšitko džéci wobkedžbuja a z tym wotrostu. Dožiwja to jako samozrozumliwe, zo so mjezsobna pomoc z pjenjezami njeplaći a zo so wo podpěru dołho prosyć njedaš.

Wšelake nadawki džéci přewzaja, při čimž nawuknu zamołwitosć a wutrajnosć. Při plěcu w zahrodce z wowku so rjenje bachta a tak so kaž připódla wšelke starosće w šuli abo zwada z přečelku wuspowěda. Někotrežkuli potajnstwo je pola džéda abo wowki tak a tak lěpje schowane hač pola staršeju.

Při sobotnišim mjećenju dwora so džécom wuwědomi, zo je njedžela wosebity džeń. Na Božej mši dožiwja zhromadnosć wosady.

Při zhromadnym wojedże džéd často wo starych časach powěda; to wubudža přeco znova zahoritosć a česćownosć nic jenož w džécoch, ale tež pola nas starých.

Za najwažnišu dobrotu wulkoswójby mam, zo so kublánje džéci rozdželi. To da nam staršim wěstotu, zo njestejmy sami ze zamołwitosću za džéci.

Kristin Belkotowa z Hózka

socialne kublánje w ramiku
Božich hodžinkow w
Chróscicach

„Milenka“ w Rownom swjeći

J. Nuk gratuluje wjednicy K. Šewelisowej
a džěćom Rownjanskeje pěstowarnje

Z džakownosću a spokojni zhla-duja kublarki Witaj-pěstowarnje „Milenka“ w Rownom wróćo na swoje džělo w zašlych 10 lětach.

1. junija 1999 přewza Serbske šulske towarstwo z.t. jako nošer jich pěstowarnju. Starši a kublarki prajichu tehdy „haj“ k modelowemu projektej Witaj.

Jenož džakowano jich engagementej a přeswědčivosći bjeru džěći džensa nimo němskeje tež serbsku fiblu do ruki. K 10. razej zastupja lětsa serbsce wuknjace džěći do 2plus-rjadownje w Slepom.

Tak jednorje wšak, kaž to druhdy klinči, to za kublarki we wšědnym dnju njeje. Wjetšina džěći so w pěstowarni prěni raz serbsce narěči. Wjele ma so w prěnich dnjach rozkłasć a pokazać – a to w serbskej rěči. Tež hdyž je w zažiwjenskim času džěćom jedyn z němscerěčaceju staršeju poboku, wostanu tola hišće wjele prašenjow wotewrjenych. Kak ma so nowemu džesću n.př. serbsce rozkłasć, zo sej džemy po snědani ruce

wumyć. Wězo, pokazamy na našej ruce a džemy zhromadnje do myjernje k myjadlu a wospetujemy při tym wšo, štož widźimy a činimy, pomału w serbščinje. Ale nic přeco móžemy wšo, štož chcemy rozklaść tež pokazać abo demonstrować. Potom je kreatiwita kublarki prašana a runje to płaći ekstra porciju idejow, časa a wutrajnosće. W njeposřednej bliskosći wotpowědny wobraz, knižka, hrajka abo druha wěc a nic naposledk prawa gesta a přeswědčiva mimika – to słusa k wuhotowanju Witaj-kublarki. Wutrobny džak jej za prócu, wutrajnosć a engagement.

Z dobrymi płodami, kaž je w Rownom nadeńdžemy, so wězo rjenje swjeći. Wjele hosći su tuž srjedu 3. junija na jubilejny swjedžeń přichwatali, zo bychu kublarkam swoju česc wopokazali, zbožo wupřeli a džak wuprajili.

hosća a hosćiellej sćehuju programej a sej při wjesolej nahledze tež připija

Serbske bajowe postawy w našich kubłanišćach

Baje su powědki našich předownikow wo často spodžiwnych dožiwenjach w přirodže, kotrež sptytachu ze srédkami jich wědy wo swěće sej wuklašć. Někotre z tých postawow narodžichu so hižo před wjac hač 1000 lětami. Tehdy, jako so ludžo hišće před wodu, wichorom, horco smalaceho připołdnišeho słonca na polach a před džiwinu w lěsach bojachu. Wśudże začchu njewidžomne mocy skutkować a tak sej powědachu wo lutkach, připołdnicy, wódnym mužu, błudničkach, Pumpoče a wjele druhim. Často su powědki na wěste městnosće a wosoby wjazane.

Z našimi projektami nochcemy jenož zabawjeć, ale tež wutroby našich džěci za stawiznički našich serbskich předownikow wotewrěć a lubosć k našej přirodže a domiznje budžić.

pomocliwych lutkach-palčikach-kubołčikach (pječenju „nje-chlěbow“). Wosebite wjeselo bě džěcom, so drastu lutkow zdrasćić a lutkowy spěw spěwajo so hibać a rejować móc. Džěci „pječechu“

w tutym naleču běchu lutki w našich pěstowarnjach a hortach popuću. Džěci zeznajomnicu so na nazorne wašnje z tými serbskimi bajkowymi postawami. Słyšachu wo pochadże, wupadanju a wašničkach małych stworenčkow. Z džěćacej wćipnosću a žiwej fantaziju scěhowachu stawiznam kaž na příklad wo strażowanju pokładow abo

małe „njechlěby“ a sudobjo lutkow z hliny. We Wotrowje a Rownom sej

pola pjekarja samo prawe całty napje-čechu. Wjetše dźěći móžachu sej lutki z filca a wowčeje woł-my zešić. Mjeńše wudebichu sej pisane lutkowe čapki z płatu abo papjery. We Wotrowje namaka-chu dźěći samo lut-kowy pokład z tajkim

prawym „njechlě-bom“ na hrodži-šcu. Tón je wězo wšitkim derje ze-słodźał. Z napja-

tosću sčěhowachu dźěći tež klanko-wej hrě z lutkami. Swójske předstawy wo lutkach skónčne kózde dźěćo w swobodnej rysowance předstaji. Tute wumělske wudźěłki smy zhromadźili a wšitke rysowanki su štyri měsacy chódbu w Serbskim domje pysili.

Někotre z tuthy rjanych lutkow přestajimy eksemplarisce za wše te rjane fantastiske ryso-wanki tu w zešiwku.

Najrjeńše wobrazy je skupinka sobudźělačerjow w Serbskim domje wupytała. Za nje dóstanu dźěći małe dariki.

Elias (5): „Ja sym wcipny, kajka budže ta kula jutře wupadać.“

Helena (1. lětník) Ralbicy

Helena (5) Chrósćicy

Tadej (5): „Tón
kulu nic do wody cisnyć,
dokelž je to jedyn dar.“

Jasmin (5) Wotrow

Jakub (6) Chrósćicy

Adrian (3): „My mamy tajke kamjenje doma kaž te lutki maja.“
„Pola mamu su te lutki doma.“

Anna (5) Chrósćicy

Eric (8) Ralbicy

Viktoria (4):
„Te lutki su sej tajku škulju
za chlěbpječenje wupožčili.
Ta rěka džěža.“

Franciskus (6)
Ralbicy

Leoni (6) Wotrow

Leticija (3. lětník) Chrósćicy